

MIMOŘÁDNÉ *setkání*

Kurátorka Milena Kalinovská a umělkyně Magdaléna Jetelová patří mezi nejvýznamnější Češky, které si podmanily svět umění. Nad kávou mezi vernisážemi se rozpovídaly o umění, životních výzvách i odvaze.

Text: Lucie Drdová – Foto: Aleksandra Vajd

Společně přejíždíme lodí z Giardini na zastávku u mostu Accademia. Povídáme si s Magdalenou o výběru umělců pro hlavní výstavu letošního bienále. Ona je velmi přísná, až nekompromisní v tom, co považuje za kvalitní umění. Tuhle vlastnost na ní mám ráda, stejně jako na Mileně a Elaine, se kterými míříme do kavárny, abychom udělaly krátký rozhovor, než se vydáme na další vernisáž. Tři dny před oficiálním zahájením benátského bienále jsou určené jen pro profesionály oboru a jsou vlastně nejprůhodnějším časem pro intenzivní setkání nejen nad uměním, ale i nad životními příběhy.

Do baru Da Gino jsme chodily s Milenou Kalinovskou (na fotce vlevo) na ranní kávu již při naší první společné cestě na bienále v roce 2019. Poznaly jsme se během jejího pražského pobytu, kdy vedla Sbírku moderního a současného umění v Národní galerii. Doslova mě fascinovala svojí životní energií a noblesou, stejně jako profesionálními zkušenostmi. Později jsme připravovaly projekt s umělkyní Magdalénu Jetelovou (na fotce vpravo) a americkou historičkou umění Elaine M. King, který tak opětovně svedl dohromady celoživotní přítelkyně. Je těžké uvěřit, že až dnes, v tento jeden jediný den, se setkáváme na jednom místě, všechny čtyři osobně!

Dámy jsou vesele rozverně. S krásnou drzostí k sobě navzájem se rozbíhá rozhovor, při jehož přepisu si znovu uvědomuji, jak výjimečné tyto ženy jsou, stejně tak jejich příběhy zcela spojené s uměním. Dávám jim tři obecně formulovaná témata a sleduji vzácný čas setkání moudrosti a životních zkušeností, který s nadějí hledí za horizont všedních dní.

O SÍLE UMĚNÍ

Elaine M. King: Síla umění nás nutí přemýšlet a vystoupit z naší běžné zkušenosti.

Magdaléna Jetelová: Myslím si, že největší síla umění je v tom, že ho nikdo nemůže zničit. Umění bude věčně žít a právě jen díky takovým umělcům, kteří jsou naprosto přesvědčení o tom, co dělají.

Milena Kalinovská: Já si myslím, že výborné umění pomáhá přežít, protože je jakousi náhradou za určité hrůzy, které prožíváme v životě. Ne nutně jen náhradou hrůz, ale také prázdnoty.

O SOUČASNÉM UMĚNÍ

MK: Nacházíme se v určité době pluralismu, což si uvědomujeme, a tudíž umělci mají různé možnosti vyjadřování. Myslím si, že kurátoři a muzea na to reagují jakoby rovnoprávně a vnímají různé tendence, jimiž se zabývají seriózně.

MJ: Vždycky mám obrovskou radost, když vidím něco zcela nového. Něco, co jsem ještě neviděla. Repetice je vždy určitým dizástem. Ale nepovedená repetice je strašidelná.

EMK: Umění se nachází ve velmi obtížné době. Právě nyní sledují lidé mnoho trendů a umělci musí být dostatečně silní, aby jejich hlas a vize nebyly ovlivněny vším tím povykem kolem. Jedině s výjimkou, že jsou ochotni zaplatit vysokou cenu, protože trendy se snadno stanou tržním nástrojem. Jen ti, kteří mají skutečnou vizi, musí být dostatečně silní navzdory odmítnutí. Dobří umělci, jak jsem dnes viděla na bienále, vědí, jak integrovat kontext a problematiku doby s citem. Myslím si však, že změny v naší společnosti a očekávání mají dopad nejen na umělce, ale také na publikum a kurátory.

O ŽIVOTĚ VE SVĚTĚ, KŘEHKOSTI BYTÍ, O ODVAZE

MK: Myslím si, že emigrace v jakékoli době je obrovská výzva. Do takové výzvy se pouští lidé, kteří mají nějaký cíl nebo obrovskou zízeň po životě nebo se strašně bojí být něčím spoutaní. Bytí v prostoru, kam člověk nepatří nebo kde musí nacházet nové já, je neuvěřitelně vzrušující. Jedná se vlastně o přežití nejen člověka jako takového, ale jeho hodnot a vytříbuje se jeho myšlení a cíle. Nevím, jestli je k tomu zapotřebí odvaha, protože obvykle k takovým rozhodnutím dochází, když je člověk hodně mladý a de facto ani neví, co to odvaha je. Věřím, že je v tom obrovská touha po životě. Život je jednou dán a musí se žít naplno. A člověk, který se do takové poutě pustí, to o sobě a o životě téměř stoprocentně ví.

MJ: Pro mě bylo uzavření Československa, které nebylo možné vůbec opustit, absolutní hrůzou. Když jsem se poprvé dostala za hranice, úplně jsem zaslala. Byla jsem posedlá tím vědět, kde jsem, na jaké planetě jsem se narodila. Chtěla jsem vědět, co to je. Já jsem ten svět vůbec neznala. Čili pro mě ona zvědavost byla – neumím říct jasně – odvahou nebo naivitou anebo čímkoli jiným, ale jednoznačně nikdy neustala.

Byla jsem teprve šťastná, když jsem zjistila možnosti poznání všech kontinentů; jak je zásadně důležité zabývat se něčím, co člověka přenesne přes nouze nebo ne-nouze. Měla jsem obrovskou radost, když se náhodou věci tak dobře přeskupily díky setkání

s nesmírně inteligentními lidmi, se kterými byla má duše pochopena. Silou přemýšlení pak vznikly báječné projekty, například s Milenou nebo Peterem Noeverem (kurátor umění a bývalý ředitel Muzea užitého umění ve Vídni, se kterým v roce 1992 vytvořila dílo Domestikace pyramidy, instalaci obřího fragmentu pískové pyramidy, která prostupovala sloupy, schodiště, balkony a sochami bohatě zdobené budovy – pozn. autorky). Nikdy tato partnerství nezapomenu, byla to fantastická setkání. Takových lidí mnoho není. Jedná se o určité vyzářování či auru, kterou člověk nese a může lidi oslovit. Vznikne to samo, neumím to přesně popsat. Možná proto má umění tak obrovskou sílu nového objevování.

MK: Dřív než jsem Magdalénu osobně poznala, viděla jsem její práce v Tate Gallery společně s dalšími významnými jmény 70. a 80. let, v kontextu Baselitze, Kiefera a ostatních. Její sochy na mě působily nejsilněji. Když jsem ji poté poznala jako člověka, působila na mě stejně. Silní lidé jsou vlastně hluboce zranitelní a to ona je.

MJ: Nejedná se o sílu. Je to citlivost. ■

MAGDALÉNA JETELOVÁ

je jednou z nejodvážnějších umělkýň posledních čtyřiceti let. Vyniká citlivostí vůči rozšířenému prostoru – ať už se jedná o zeměpisnou lokalitu, industriální krajinu, nebo architekturu místa či města, její vize výrazně přesahuje vnímání sochy jako trojrozměrného objektu. Studovala na Akademii výtvarných umění v Praze (1965–1971) a milánské Accademia di Brera (1967–1968). Od poloviny 80. let, kdy emigrovala do Německa, vystavuje v předních mezinárodních výstavních institucích a na uměleckých přehlídkách včetně londýnské Tate Gallery, Biennale of Sydney, documenta 8 v Kasselu a na samostatných výstavách v londýnských Riverside Studios či newyorské MoMA nebo MAK ve Vídni.

MILENA KALINOVSKÁ

je výjimečná profesionálka a kurátorka se zkušeností z renomovaných institucí v Evropě a Spojených státech. Mezi léty 2015 a 2018 působila na pozici ředitelky sbírky moderního a současného umění v Národní galerii v Praze. Během své kariéry několikrát spolupracovala s Magdalénou Jetelovou – mj. připravila její první výstavu v Británii v roce 1985. Pro pražskou Národní galerii vytvořily rozsáhlou instalaci Touch of Time v roce 2017.

ELAINE A. KING,

emeritní profesorka Carnegie Mellon University, která o Magdaléně Jetelové v minulých letech publikovala řadu článků a organizovala i její site-specific instalaci „Translocation“ 1999 právě v pittsburské Carnegie Mellon University.